

Ontwikkeling werkgelegenheid 2012

Inleiding

Dit vlugschrift beschrijft de ontwikkeling van de werkgelegenheid (in werkzame personen, afgekort wzp) en het aantal vestigingen in de gemeente Groningen. De gegevens komen uit het jaarlijkse werkgelegenheidsonderzoek van het Vestigingenregister van Onderzoek en Statistiek (O&S) Groningen. O&S verzamelt gegevens van alle vestigingen in de gemeente Groningen. De opvallendste uitkomst van dit onderzoek is dat de werkgelegenheid in de gemeente Groningen tot april 2012 ondanks de crisis slechts licht is gedaald. Er is wel een relatief grote afname bij de voltijds arbeidsplaatsen. De ontwikkelingen lijken na april 2012 minder gunstig. De gegevens werken we met terugwerkende kracht bij: Mutaties uit voorgaande jaren, die niet aan het vestigingenregister waren doorgegeven en het afgelopen jaar geconstateerd zijn, worden gecorrigeerd. De data in dit vlugschrift wijken daarom af van die in voorgaande versies.

Kerncijfers werkgelegenheid

Tabel 1. Werkzame personen en vestigingen

	2008	2009	2010	2011	2012	ontwikkeling 2011-2012	
						abs	perc.
werkzame personen							
vast personeel	125.622	128.879	128.172	131.003	130.699	-304	-0,2
uitzendkrachten	5.154	4.850	4.355	4.898	4.838	-60	-1,2
totaal werkzame personen	130.776	133.729	132.527	135.901	135.537	-364	-0,3
ontwikkeling werkzame personen (%)	2,4	2,3	-0,9	2,5	-0,3		
vestigingen							
zonder betaald personeel	452	501	683	755	698	-57	-7,5
met betaald personeel	12.286	13.098	13.800	14.568	15.211	643	4,4
totaal vestigingen	12.738	13.599	14.483	15.323	15.909	586	3,8
ontwikkeling vestigingen (%)	4,6	6,8	6,5	5,8	3,8		

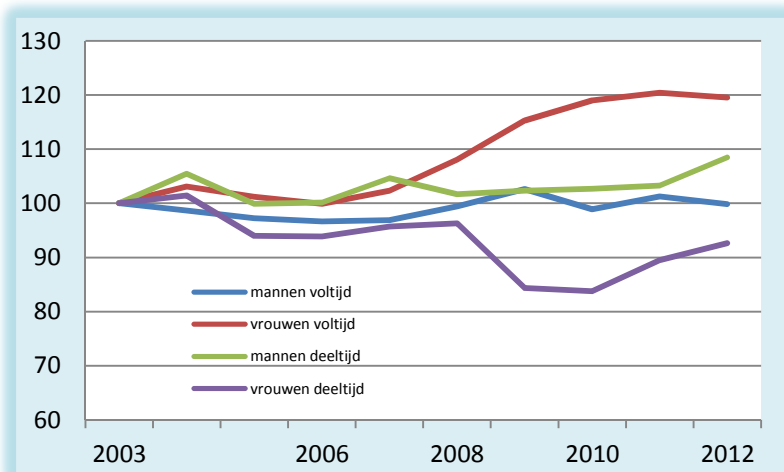
Minder fulltime banen

In de gemeente Groningen stonden per 1 april 2012 135.537 arbeidsplaatsen geregistreerd waarvan er 4.838 werden ingenomen door uitzendkrachten. Tussen 1 april 2011 en 1 april 2012 is het aantal arbeidsplaatsen met 364 afgenomen, een daling met 0,3 procent. Dit na een afname in 2010 en een groei in 2011. Het aantal voltijds arbeidsplaatsen (in dit onderzoek: 12 uur of meer per week) is meer afgenomen dan het totaal. Met 1.200 of 1,1 procent. Het aantal parttime arbeidsplaatsen (minder dan 12 uur per week) is toegenomen met 900, een groei van 4 procent.

Het aantal vestigingen neemt al jaren toe. In 2012 is vooral het aantal eenmanszaken toegenomen.

De ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen verschilt per sector. De bouw laat een daling zien maar in de industrie neemt de werkgelegenheid toe. Ook de handel en de horeca vertonen een stijging. De stijging van de werkgelegenheid in de handel vindt met name plaats in de groothandel. Er heeft zich in Groningen onder andere een nieuwe groothandel in verwarmingsapparaten gevestigd. Bij de zakelijke dienstverlening vinden zoals elk jaar grote schommelingen in personeelsaantallen plaats in de schoonmaak, beveiliging en de callcenters. Dit jaar is er meer werkgelegenheid in de schoonmaak en de callcenters en een daling in de beveiligingssector. Bij de dagbladen zijn de activiteiten geconcentreerd in Leeuwarden, wat in Groningen een daling van de werkgelegenheid teweeg heeft gebracht. Binnen de gezondheids- en welzijnszorg is er een stijging van de werkgelegenheid bij de beide grote ziekenhuizen en de verpleeghuizen maar een grote daling in de thuiszorg.

Figuur 1. Werkgelegenheid vast personeel naar arbeidsduur en geslacht, index, 2003 = 100

Aandeel vrouwen onder voltijdwerkers stijgt

Van de arbeidsplaatsen is 83 procent voltijd. Dit is een lager percentage dan in 2011. Het afgelopen jaar is het aantal voltijdbanen vervuld door mannen met 1,4 procent afgenomen, maar met minder, 0,7 procent. Het aantal in voltijd werkende mannen is nog wel groter dan het aantal in voltijd werkende vrouwen, 58.800 mannen tegen 49.500 vrouwen. Het aantal vrouwen dat 12 uur of meer per week werkt neemt al jaren toe ten opzichte van de mannen.

Het aantal deeltijdwerkers is veel kleiner: 9.600 mannen en 12.800 vrouwen. Wel neemt dit aantal na een afname in 2008 en 2009 weer toe. Het aantal ingeleende uitzendkrachten is tussen 2011 en 2012 iets gedaald. Dit aantal is, na een dip in 2010, nu ruim 4.800.

Ontwikkelingen naar branche

Tabel 2. Arbeidsplaatsen en vestigingen naar branche

vestigingen	2010	2011	2012	ontw. 2011-2012	
				abs	perc.
Landbouw, industrie en bouw	1.375	1.405	1.400	-5	-0,4
Handel en horeca	3.179	3.235	3.229	-6	-0,2
Commerciële dienstverlening	5.286	5.714	6.037	323	5,7
Niet-comm. dienstverlening	4.643	4.969	5.243	274	5,5
totaal	14.483	15.323	15.909	586	3,8
arbeidsplaatsen					
Landbouw, industrie en bouw	14.071	14.303	14.325	22	0,2
Handel en horeca	21.647	22.497	22.941	444	2,0
Commerciële dienstverlening	35.973	36.979	36.701	-278	-0,8
Niet-comm. dienstverlening	60.806	62.122	61.570	-552	-0,9
totaal	132.497	135.901	135.537	-364	-0,3

Groningen is een dienststad

De meeste werkgelegenheid in Groningen zit in de dienstverlening: vooral in de niet-commerciële (61.570 arbeidsplaatsen) maar ook in de commerciële dienstverlening (36.701 arbeidsplaatsen). Groningen is geen industriestad. Ook de bouw is niet ruim vertegenwoordigd. In vergelijking met landelijke cijfers vinden we in Groningen relatief veel werkgelegenheid in de sectoren zakelijke dienstverlening en zorg. De dienstverlening heeft in Groningen een verzorgende functie voor de omgeving.

Landelijk is handel de grootste sector. In Groningen komt deze sector op de derde plaats. De horeca is in Groningen oververtegenwoordigd. Dit komt o.a. door de aanwezigheid van veel studenten.

In Groningen werken veel mensen bij de overheid, mede door concentratie van rijksdiensten. De niet-commerciële dienstverlening als totaal kende tot voor kort structurele groei. Dit is in 2012 niet meer het geval, er is een afname.

Tabel 3. Werkgelegenheid detailhandel en horeca in het centrum

gebied	2011		2012	
	vest.	wzp	vest.	wzp
binnenstad (binnen de diepen)	2.183	17.597	2.181	17.600
waarvan Detailhandel en Horeca	838	6.850	815	6.787
overig centrum	1.278	5.450	1.322	5.609
waarvan Detailhandel en Horeca	240	1.372	237	1.428
totaal centrum	3.461	23.047	3.503	23.209
waarvan Detailhandel en Horeca	1.078	8.222	1.052	8.215

Van de vestigingen in de binnenstad is 40 procent detailhandel of horeca

Groningen had in 2012 1.683 detailhandelsvestigingen en 738 horecavestigingen. Bijna de helft van de horeca en 40 procent van de detailhandel is in het centrum gevestigd. Daarmee zijn deze twee bedrijfstakken samen goed voor en ruim een derde van de werkgelegenheid in de binnenstad.

overig Centrum = Binnenstad Noord, Binnenstad Oost en omgeving Westerhaven

Tabel 4. Ontwikkeling van branches waarop de gemeente focust

aantal arbeidsplaatsen	2010	2011	2012	ontw. 2011-2012	
				abs	perc.
Energie	4.689	4.687	4.770	83	1,8
Healthy ageing	21.696	21.967	21.541	-426	-1,9
ICT	9.217	8.908	9.066	158	1,8
Leisure	8.576	9.172	9.265	93	1,0
Creatieve sector	6.308	6.483	6.263	-220	-3,4
aantal vestigingen					
Energie	342	351	364	13	3,7
Healthy ageing	328	345	369	24	7,0
ICT	1.074	1.171	1.242	71	6,1
Leisure	1.176	1.186	1.184	-2	-0,2
Creatieve sector	2.404	2.553	2.695	142	5,6

Het economische programma G-kracht

Sinds 2010 werkt de gemeente Groningen met het economisch beleidsprogramma G-Kracht. Dit programma focust op de sectoren healthy ageing, energie, leisure, ICT en op de creatieve sector.

Energie

De sector energie omvat bedrijven die zich bezighouden met energie en afval. Vaak is dat advies. Dit zijn over het algemeen kleine vestigingen. Grote vestigingen in deze groep zijn de energieleveranciers. Bij deze bedrijven neemt het aantal arbeidsplaatsen toe. Het totaal aantal werkzame personen in deze sector is stabiel rond de 4.700.

Healthy ageing

Met 21.541 werkzame personen is healthy ageing de grootste sector in Groningen. Er verandert wel wat binnen deze sector. De werkgelegenheid in de ziekenhuizen en de verpleeghuizen groeit. De sector als totaal laat een daling zien. Dit komt door een grote teruggang in de thuiszorg en een geringe afname bij de preventieve gezondheidszorg. De overige branches zijn vrij stabiel qua werkgelegenheid. In vergelijking met andere grote en middelgrote steden heeft Groningen relatief veel banen in de gezondheidszorg en het welzijn. Alleen Leiden en Nijmegen hebben relatief meer banen in deze sector.

ICT

Het aantal werkzame personen in de ICT-sector schommelt rond de 9.000. Binnen de ICT is computerservice en informatietechnologie de grootste groep. De callcenters zijn met 13 vestigingen ook onderdeel van deze sector. Het aantal werkzame personen wisselt hier tussen de 2.400 en 3.800. In 2012 nam het aantal arbeidsplaatsen in callcenters toe. De fluctuaties binnen deze branche hebben niet te maken met de economische crisis maar meer met de sector zelf. Onder anderen door wisselende opdrachten bij call centers.

Leisure

Leisure omvat horeca, cultuur, sport en toerisme. De groei in arbeidsplaatsen het laatste jaar vond plaats in de horeca. Dit is ook de grootste branche binnen leisure.

De creatieve sector

De creatieve sector bestaat uit de deelgroepen kunsten, media en entertainment en creatieve zakelijke dienstverlening. Het aantal vestigingen in de creatieve sector is de laatste jaren fors toegenomen. Dit komt doordat sinds 2008 onder meer kunstenaars zich moeten inschrijven bij de Kamer van Koophandel. Deze vestigingen hebben we met terugwerkende kracht opgenomen in het register. Het zijn vaak eenmanszaken. De werkgelegenheid in de creatieve sector schommelt rond ruim 6.000 werkzame personen.

Werkgelegenheid naar grootte van de vestigingen

Tabel 5. Grootte van de vestigingen in 2012

grootteklasse	aantal	vestigingen		werkz. personen	
		abs.	perc.	abs.	perc.
0-vestiging	geen	698	4,4	0	0,0
eenmansbedrijven	1	9.620	60,5	9.620	7,1
klein	2 t/m 9	3.820	24,0	14.938	11,0
middel	10 t/m 99	1.546	9,7	41.454	30,6
groot	100 +	225	1,4	69.525	51,3
totaal		15.909	100	135.537	100

Steeds meer kleine bedrijven

Het aantal kleine bedrijven stijgt sterk. Waren er in 2007 nog 8.188 bedrijven met vier of minder medewerkers, in 2012 waren dat er al 12.225, een groei met ruim 4.000. De stijging is deels veroorzaakt door de tot voor kort verplichte inschrijving bij de kamer van koophandel. Kleine bedrijven zorgen voor negen procent van de werkgelegenheid. We vinden ze vooral in de bouw, handel, zakelijke dienstverlening en cultuur en recreatie. Vaak eenmanszaken, gerund door een zelfstandige zonder personeel (zzp'er).

Vestigingen zonder personeel vinden we vooral in de sectoren welzijn, cultuur en recreatie (o.a. sport). Bij een deel van de vestigingen waar geen werkzame personen zijn geregistreerd werkt wel personeel, maar staan de medewerkers centraal geregistreerd, veelal bij een hoofdvestiging. Meer dan de helft van het aantal arbeidskrachten werkt juist bij vestigingen van 100 of meer medewerkers. Deze grote vestigingen maken anderhalf procent uit van het totaal aantal vestigingen. De grootste werkgevers in de gemeente zijn het UMCG en de Rijksuniversiteit Groningen. Grote vestigingen zijn er vooral bij de overheid en de nutsbedrijven en in het onderwijs, de gezondheidszorg en het welzijn. Bij de zakelijke dienstverlening vinden we grote vestigingen onder meer in de schoonmaak en bij de callcenters.

Personeel naar leeftijd

Tabel 6. Werkzaam vast personeel naar leeftijd, 2012 (percentages)

	< 23 jaar	23-49	50-54	55-65	65 +
Landbouw, industrie en bouw	2,9	60,4	16,8	19,4	0,5
Handel en horeca	33,1	53,1	6,8	6,0	1,0
Commerciële dienstverlening	5,1	72,0	11,3	10,5	1,1
Niet-commerciële dienstverl.	2,0	79,4	7,9	10,3	0,4
totaal	6,2	73,7	9,0	10,6	0,6

Handel en horeca bieden jongeren werk

Door de aanwezigheid van veel studenten heeft Groningen een relatief jonge bevolking. Jongeren werken vooral in de handel, de horeca en bij callcenters. Bij de overheid en de nutsbedrijven werken zeer weinig jongeren.

Bij de overheid en in het onderwijs werken veel vijftigplussers. Van de werkzame personen in vaste dienst is 20,2 procent bij overheid en onderwijs ouder dan 50 jaar. In de handel, de horeca en de overige zakelijke dienstverlening met onder andere de schoonmaak en de callcenters werken weinig ouderen. In de bouw, een sector met veel zware lichamelijke arbeid, is 15 procent van de medewerkers ouder dan 55 jaar. Dit is meer dan in 2010 toen nog 13 procent van de bouwvakkers 55 jaar of ouder was.

Ook zijn er in Groningen nog ruim 700 vijftenzestigplussers werkzaam. Zij werken vaak in de handel en in de sector advisering en onderzoek.

Vacatures

Tabel 7. Vacatures en vacaturegraad

	2011		2012	
	vac.	- graad	vac.	- graad
Industrie en bouw	196	2,7	96	0,9
Handel en horeca	297	2,2	354	2,1
Commerciële dienstverlening	863	4,6	637	2,8
Niet-commerciële dienstverl.	348	1,1	292	0,7
totaal	1.704	2,4	1.379	1,5

Het aantal vacatures neemt af

Aan alle vestigingen hebben we gevraagd op te geven hoeveel vacatures zij hadden. De tabel toont de respons op deze vraag. De vacaturegraad is het aantal vacatures per 100 werkzame personen. De vacaturegraad was na een afname in 2008 en 2009 weer toegenomen in 2011 maar is in 2012 weer afgenomen.

Tussen sectoren zijn er grote verschillen. In de handel en horeca is de vacaturegraad bijna niet afgenomen.

De sector met de hoogste vacaturegraad is de zakelijke dienstverlening; hier is de vacaturegraad tussen 2011 en 2012 toegenomen van 5,6 naar 6,6. De sector met de laagste vacaturegraad is het onderwijs.

Verwachtingen voor de toekomst

Tabel 8. Percentage vestigingen dat een verandering van het aantal werkzame personen verwacht

	over 2009-2010		over 2010-2011		over 2011-2012		over 2012-2013	
	toename	afname	toename	afname	toename	afname	toename	afname
Landbouw, industrie en bouw	7,5	5,4	6,1	4,4	8,7	4,5	7,0	7,2
Handel en horeca	7,9	5,3	8,9	3,8	10,8	4,2	9,5	5,9
Commerciële dienstverlening	9,4	3,6	9,3	2,7	9,1	2,8	9,4	3,8
Niet comm. Dienstverlening	7,0	3,5	6,5	3,6	5,7	4,6	5,0	5,7
totaal	8,2	4,2	8,1	3,4	8,5	3,7	7,9	5,2

Bedrijven somberder gestemd over de toekomst

Naast de vacaturegraad zijn ook verwachtingen over de werkgelegenheid een maat voor de toekomstige ontwikkeling hiervan. Per vestiging kon worden aangegeven of er een toename of een afname van de werkgelegenheid werd verwacht.

Vóór 2009, voor de economische crisis, waren de verwachtingen veel optimistischer dan na 2009. Vooral het laatste jaar zijn de verwachtingen pessimistischer. Het aantal vestigingen waar een afname van het eigen personeel wordt verwacht is sterk toegenomen en het aantal vestigingen waar een toename wordt verwacht is afgenomen. De verwachtingen verschillen per sector. In onderdelen van de commerciële dienstverlening, zakelijke dienstverlening en de informatie en communicatie is men gunstiger gestemd over de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen: 15 procent verwacht een toename. Bij de overheid denkt men bij bijna de helft van de vestigingen dat het aantal personeelsleden zal afnemen.

Vestigingen met verhuisplannen

Tabel 9. Aantal vestigingen dat verhuisplannen heeft

Verhuisplannen	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
Ja	759	669	587	692
Nee	9.102	9.724	9.226	9.629
% ja t.o.v. ja + nee	7,7	6,4	6,0	6,7
bestemming verhuisplannen				
gemeente Groningen	485	389	357	345
regio	28	27	32	33
elders	54	61	88	113
nog niet bekend	39	38	26	87
niet ingevuld	153	154	84	114

De verhuiscapaciteit neemt af

Het percentage vestigingen dat wil verhuizen schommelt rond de zeven procent. Van deze bedrijven is het grootste deel van plan binnen de regio te blijven: in 2012 geeft 50 procent als bestemming Groningen aan en vijf procent de omliggende regio. Een hoger percentage dan in voorgaande jaren wil naar elders: 16%, 113 van de 692 vestigingen die aangegeven hebben te willen verhuizen.

Werkgelegenheid op bedrijvenconcentratiegebieden

Tabel 10. Werkgelegenheid en vestigingen op bedrijventerreinen

terrein	2011		2012	
	vest.	wzp	vest.	wzp
Winschoterdiep	238	4.262	232	4.068
Eemskanaal	103	4.057	103	3.605
Euvelgunne	156	2.366	160	2.171
Driebond	155	2.606	165	2.804
Oosterhoogebrug	82	420	96	451
Damsterdiep	52	256	49	271
Antillenstraat- De Vogels	71	372	72	384
Noorderhoogebrug	104	755	106	703
Ulgersmaweg	78	601	78	576
Ulgersmaborg	56	539	64	467
De Hoogte	29	555	36	428
Zernike Science Park	81	733	81	976
Reitdiep	46	551	47	454
Hoendiep	129	1.620	144	1.514
Peizerweg/Suikerunie	72	2.519	64	2.830
Hoogkerk-Oost	15	193	13	183
Hoogkerk Vierverlaten	36	579	33	529
Westpoort	10	172	11	175
Kranenburg	32	1.514	35	1.467
Eemspoort	355	5.292	353	5.830
Ulgersmaborg-Noord	39	148	36	150
totaal bedrijventerreinen	1.939	30.110	1.978	30.036

Zuidoost en de kantorenlocaties hebben de meeste werkgelegenheid

Meer dan de helft van de werkgelegenheid in de gemeente Groningen is geconcentreerd op bedrijventerreinen of kantoorlocaties. Van de werkgelegenheid op de bedrijventerreinen concentreert 62 procent zich in het gebied Zuidoost. Binnen het gebied zuidoost groeit de werkgelegenheid nog steeds in het nieuwe deelgebied Eemspoort.

Tabel 11. Werkgelegenheid en vestigingen op kantoorlocaties

gebied	2011		2012	
	vest.	wzp	vest.	wzp
Van Swieten	153	7.184	154	7.499
Stationsgebied	63	4.641	62	4.603
Martini Trade Park	95	2.769	80	2.517
Kempkensberg	23	2.205	24	2.243
Europapark	173	3.898	192	4.169
Hunzepark	16	770	14	702
UMCG en omgeving	107	12.295	112	12.402
Universiteitscomplex/Zernike	69	4.885	77	5.103
Park De Meeuwen	50	721	62	711
totaal kantoorcomplexen	749	39.368	777	39.949

Lichte toename op kantoorlocaties

Bij de kantoorlocaties als totaal zien we een lichte toename van de werkgelegenheid. Deze toename is het grootst op Europapark en Zernike. Het Martini Trade Park vertoont al een aantal jaren een afname van de werkgelegenheid.

Tabel 12. Aantal vestigingen en werkzame personen naar bedrijfstak, 1 april

		vestigingen		werkzame personen		ontwikkeling 2011-2012	
		2011	2012	2011	2012	abs	perc.
A Landbouw		53	49	108	97	-11	-10%
01	Landbouw en veeteelt	52	48	107	96	-11	-10%
02,B	Bosbouw, mijnbouw	1	1	1	1	0	0%
C Industrie		512	518	6.453	6.688	235	4%
10	Voedingsmiddelen	35	34	501	437	-64	-13%
11	Dranken	4	4	58	50	-8	-14%
12	Tabaksproducten	2	2	325	303	-22	-7%
13	Textiel	14	12	75	65	-10	-13%
14-15	Kleding, lederwaren en schoenen	20	17	26	19	-7	-27%
16	Houtbewerking, kurk, riet- en vlechtwerk	19	20	79	83	4	5%
17	Papier en karton	6	6	270	159	-111	-41%
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	77	73	668	576	-92	-14%
20	Chemische producten	6	5	71	65	-6	-8%
21	Farmaceutische producten	5	5	24	26	2	8%
22	Rubber en kunststof	12	12	203	194	-9	-4%
23	Overige niet-metaalhoudende minerale producten	22	21	115	113	-2	-2%
24-25	Metaal	66	72	516	666	150	29%
26	Computers, elektronische en optische apparatuur	16	16	154	151	-3	-2%
27	Elektrische apparatuur	7	8	54	50	-4	-7%
28	Overige machines en apparaten	16	16	763	914	151	20%
29	Auto's, aanhangers	5	5	32	27	-5	-16%
30	Overige transportmiddelen	15	13	42	35	-7	-17%
31	Meubels	73	80	249	274	25	10%
32	Overige goederen	61	62	2.120	2.333	213	10%
33	Reparatie en installatie van machines	31	35	108	148	40	37%
D/E Nutsbedrijven, milieu		28	29	2.488	2.510	22	1%
35	Gas en elektriciteit	8	9	1.914	1.942	28	1%
36	Waterbedrijven	2	2	245	246	1	0%
38	Afvalinzameling en recycling	16	17	327	321	-6	-2%
39	Sanering en overig afvalbeheer	2	1	2	1	-1	-50%
F Bouw		812	804	5.254	5.030	-224	-4%
41	Algemene burgerlijke utiliteitsbouw	371	369	1.324	1.304	-20	-2%
42	Grond- water en wegenbouw	30	28	373	361	-12	-3%
43	Gespecialiseerde bouw	411	407	3.557	3.365	-192	-5%
G Handel		2.490	2.491	16.338	16.617	279	2%
45	Automotive	249	262	1.553	1.616	63	4%
46	Groothandel	550	546	3.343	3.495	152	5%
47	Detailhandel	1.691	1.683	11.442	11.506	64	1%
H Vervoer en opslag		292	295	3.504	3.531	27	1%
49	Vervoer over land	99	100	1.574	1.563	-11	-1%
50	Vervoer over water	45	48	415	373	-42	-10%
51	Luchtvaart	1	1	1	1	0	0%
52	Opslag en dienstverlening voor het vervoer	74	79	301	339	38	13%
53	Post- en koeriers	73	67	1.213	1.255	42	3%
I Horeca		745	738	6.159	6.324	165	3%
55	Logiesverstrekking	54	54	509	513	4	1%
56	Eet- en drinkgelegenheden	691	684	5.650	5.811	161	3%
J Informatie en communicatie		1.261	1.351	7.089	6.678	-411	-6%
58	Uitgeverijen	64	69	839	619	-220	-26%
59	Productie van films, TV en geluid	166	179	437	430	-7	-2%
60	Radio en TV omroepen	6	6	128	132	4	3%
61	Telecommunicatie	24	22	808	770	-38	-5%
62	Dienstverlening op het gebied van informatietechnologie	825	890	4.407	4.319	-88	-2%
63	Dienstverlening op het gebied van informatie	176	185	470	408	-62	-13%

vervolg tabel 12

	vestigingen		werkzame personen		ontwikkeling	2011-2012
	2011	2012	2011	2012	abs	perc.
K Financiële instellingen	168	164	1.790	1.778	-12	-1%
64 Banken, kredietverstrekking	43	44	742	682	-60	-8%
65 Verzekeringen	11	11	632	717	85	13%
66 Overige financiële dienstverlening	114	109	416	379	-37	-9%
L Onroerend goed	233	239	1.258	1.249	-9	-1%
68 Verhuur van en handel in onroerend goed	233	239	1.258	1.249	-9	-1%
M Advisering en onderzoek	3.093	3.297	10.066	10.040	-26	0%
69 Rechtskundige dienstverlening, accountancy	414	429	2.499	2.409	-90	-4%
70 Holdings (niet financieel), organisatie-adviesbureaus	990	1.047	2.233	2.129	-104	-5%
71 Architecten, keuring en controle	357	371	1.840	1.818	-22	-1%
72 Speur- en ontwikkelingswerk	87	100	1.055	1.059	4	0%
73 Reclame en marktonderzoek	645	668	1.552	1.631	79	5%
74 Industrieel ontwerp, overige consultancy	581	663	800	898	98	12%
75 Veterinaire dienstverlening	19	19	87	96	9	10%
N Overige zakelijke dienstverlening	667	691	13.272	13.425	153	1%
77 Verhuur van auto's en overige roerende goederen	95	103	484	503	19	4%
78 Arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus	256	248	3.603	3.393	-210	-6%
79 Reisbemiddeling, toerisme	78	74	395	409	14	4%
80 Beveiliging en opsporing	19	20	1.322	1.103	-219	-17%
81 Facility management, reiniging en landschapsverzorging	144	151	3.308	3.566	258	8%
82 Overige zakelijke dienstverlening	75	95	4.160	4.451	291	7%
O/U Overheid	70	71	11.888	12.066	178	1%
841 Openbaar bestuur	40	42	7.066	7.270	204	3%
842 Overheidsdiensten	25	24	2.908	2.929	21	1%
843 Verplichte sociale verzekeringen	3	3	1.914	1.867	-47	-2%
99 Consulaten	2	2	0	0	0	
P Onderwijs	830	917	14.614	14.648	34	0%
852 Primair onderwijs	76	70	1.643	1.612	-31	-2%
853 Voortgezet onderwijs	73	78	3.965	3.840	-125	-3%
854 Tertiair onderwijs	68	68	7.929	8.002	73	1%
855 Overig onderwijs	606	695	1.070	1.188	118	11%
856 Dienstverlening voor het onderwijs	7	6	7	6	-1	-14%
Q Gezondheids- en welzijnzorg	1.748	1.851	29.178	28.463	-715	-2%
861 Ziekenhuizen	21	21	13.325	13.699	374	3%
862 Medische- en tandheelkundige praktijken	367	393	1.873	1.878	5	0%
869 Paramedische praktijken en overige gezondheidszorg	828	867	3.696	3.574	-122	-3%
87 Verpleging, verzorging en begeleiding met overnachting	81	80	4.330	4.212	-118	-3%
88 Maatschappelijke dienstverlening	451	490	5.954	5.100	-854	-14%
R Cultuur, sport en recreatie	1.506	1.584	3.732	3.704	-28	-1%
90 Kunst	1.254	1.328	1.836	1.877	41	2%
91 Culturele instellingen	67	66	637	604	-33	-5%
92 Loterijen en kansspelen	16	14	283	273	-10	-4%
93 Sport en recreatie	169	176	976	950	-26	-3%
S Overige dienstverlening	815	820	2.710	2.689	-21	-1%
94 levensbeschouwelijke en politieke organisaties, hobbyclubs	153	154	1.453	1.391	-62	-4%
95 Reparatie van computers en consumentenartikelen	100	102	148	144	-4	-3%
96 Wellness en overige dienstverlening, uitvaartbranche	562	564	1.109	1.154	45	4%
totaal	15.323	15.909	135.901	135.537	-364	-0,3%

Opmerking: vanwege administratieve wijzigingen in de registratie van personeel door bedrijven zijn er elk jaar schommelingen in de aantallen. Het effect voor onze gemeente ligt meestal rond de 1% van het aantal werkzame personen. Zo'n afwijking ontstaat bijvoorbeeld wanneer bij een bedrijf personeel geregistreerd wordt op een andere vestiging buiten de gemeente, terwijl de werklocatie van het personeel in de gemeente Groningen blijft.